

Гусле

Гусле су српски народни музички инструмент са једном, или евентуално две жице. Најчешће су направљене од јаворовог дрвета. Као једножичани инструмент, гусле се срећу у Србији, Црној Гори, Босни, Херцеговини и Далмацији. Гусле из Лике и Босанске Крајине углавном имају две жице.

Жице су направљене од тридесет упредених коњских длака, као што је случај и са струном гудала. Гудало се користи тако што се повлачи по затегнутим жицама, производећи оштар и драматичан звук, који је изузетно експресиван. Гусле спадају у инструменте за које је потребно велико умеће свирања.

Саме гусле састоје се од музичке кутије која је пресвучена животињском кожом на коју се надовезује дугачак врат на чијем завршетку је изрезбарена животињска (најчешће коњска) или птичија (најчешће орао или соко) глава.

При свирању, тело гусала се полаже на колена (у крило), док дугачак врат придржава длан једне руке.

Гусле су играле важну улогу у историји српске епске поезије будући да су гуслари — народни певачи, опевали догађаје из националне историје вековима, све док ти текстови нису коначно записани. Већина песама говори о временима отоманске владавине и националне борбе за независност. Напорима Вука Караџића многе српске епске песме записане су и сачуване већ у раном 19. веку. У неким књигама и публикацијама се спомиње податак да су српске гусле дочекале Фридриха Првог Барбаросу када се у 12. веку састао у Нишу са српским владаром Стефаном Немањом, где му је Немања понудио помоћ српске државе у крсташком рату. Кажу да је Барбароса био задивљен звуком гусала и пјевањем уз њих, па се много интересовао око појединости везаних за гусле. Гусле даљим пореклом потичу из средње Азије, а не зна се тачно како су доспеле до Срба; неки претпостављају преко Византије. На врху гусала је често јарчева глава као симбол сточарства и номадских народа, док је гудало најчешће израђено у облику змије, као симбол горштакче љутине. Касније се на гулама срећу ликови националних јунака, а није случајно што се праве од јавора, јер јавор као дрво има симболику у српској претхришћанској религији и означавао је култ предака. Такође се уз гусле славе преци. Гусле се још срећу и у Сирији, а код Лужичких Срба се среће гудачки инструмент под називом хусле. Такође, Срби који су мењали веру и примали ислам, били су задржали обичај опевавања својих муслиманских јунака уз гусле. Данас се овај обичај код њих готово изгубио.

„Не можемо с гулама у 21. вијек! Срби напријед — гусле стој! Шта да се ради? Што то нису рекли раније? Двадесет вијекова је могло, а сад одједном не може, као да је 21. вијек гори од свих претходних вјекова. Да смо знали не бисмо с гулама ни кретали на толики пут. На једвите јаде смо се некако допелали до пред капију 21. вијека и сад треба да се ту раздвајамо. И не знамо ко је кога довдје довео: оне нас или ми њих. Ни ко је постао споран: ми, гусле или оно што гусле памте и говоре. Немогуће је да ми ваљамо, а

гусле не ваљају. Можда би требало да ми останемо у 20. вијеку, а оне нека прођу даље да причају нашу погибију.“ (Матија Бећковић)

Грађа инструмента

Делови гусала:

Варјача - звучно тело - издубљено дрво преко кога је натегнута јагњећа, зечја или јарећа кожа на којој је на средини направљена перфорација ради звучности инструмента.

Држач се састоји од «врата» и «главе». «Глава» је сам врх гусала и обично је врло богато украшена, може бити изрезбарен лик човек а, коњ а, птице итд, док је «врат» део за који гуслар држи гусле, док другом руком гудалом прелази преко натегнутих струна.

Струне су направљене од длака из коњског репа.

Опуга - део за који је струна причвршћена при дну гусала.

Кочић - налази се између «главе» и «дршка» и на њега се намотава струна.

Коњ или **коњић** - комадић дрвета који одваја струну од звучног дела. Налази се између «опуге» и перфорације, а може бити до «три прста» висине.

Лучац - гудало направљено од природно закривљене гране и струне од коњске длаке.

Типови гусала:

Херцеговачки тип - високо постављене жице

Дубровачки тип - ниско постављене и дуже жице

Историја инструмента

Назив "гусле" долази од старославенске речи "госл" што значи "жица". Прва белешка о гуслама међу Јужним Словенима долази од Византинца, из прве половине VII века, када су ухваћена "два шпијуна која код себе нису имали оружје, већ само дрвена инструмента".

Знаменити гуслари — певачи српских народних песама

Тешан Подруговић из села Казанци код Гацка, Херцеговина,

Филип Вишњић, родом из села Горња Трнова (Горња), општина Угљевик

Лека Мاستиловић, морачки ускок родом из села Изгори код Гацка у Херцеговини

Старац Милија из Колашина,

Старац Рашко из Колашина,

Ђуро Милутиновић, слепи гуслар,

Стојан Хајдук, Херцеговац,

Анђелко Вуковић с Косова.

Ђорђије Ђоко Копривица Народни Гуслар

Миломир Миљанић

Петар Перуновић Перун

Сава З. Станишић, српски гуслар родом са Метохије
Будимир Чавић, српски гуслар родом из села Какмуџа код Пљеваља
Зоран Племић, народни гуслар са Романије
Бранко Перовић, народни гуслар из Никшића.

[Извор: Википедија](#)